

УДК 342.5:342.7

DOI 10.32755/sjlaw.2022.02.100

Малінковська О. В.,

викладачка кафедри кінології та спеціальних дисциплін,
Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія Академії
Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0002-1054-0997;

Тимошук О. І.,

викладач кафедри кінології та спеціальних дисциплін,
Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія Академії
Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0001-9353-6805;

Гусак М. Б.,

старший викладач центру професійної освіти,
Територіально відокремлене відділення «Хмельницька філія Академії
Державної пенітенціарної служби», м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0002-7049-024X

МІСЦЕ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРЕВЕНТИВНОМУ МЕХАНІЗМІ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЗАСУДЖЕНИХ ТА УВ'ЯЗНЕНИХ

У межах досліджуваного питання було приділено увагу становленню Національного превентивного механізму та формуванню обраної моделі «Омбудсмен +», яка передбачає поєднання функціонування інституту омбудсмена поруч з представниками неурядових організацій та представниками громадськості. Проаналізовано ефективність реалізації Національного превентивного механізму впродовж 2012–2021 років.

Ключові слова: Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Національний превентивний механізм; права та законні інтереси; засуджені; ув'язнені; «Омбудсмен +».

Постановка проблеми. Ратифікація Україною Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання стала важливим кроком у процесі інтеграції нашої держави до ЄС, що супроводжувалася одночасно і боротьбою, і значними очікуваннями. Як результат – загальними зусиллями державних органів, громадськості Україна отримала Національний превентивний механізм (далі – НІПМ)

проти катувань, який для свого часу став найбільш потужним органом відвідування місць несвободи. Але через складну ситуацію в державі – політичну та економічну нестабільність, війну – часу на те, аби поступово зміцнитися й функціонувати з максимальною потужністю, не було. Україна впродовж років незалежності отримує виклики, і значна частина з них безпосередньо стосується прав людини. Зазначене зумовлює доцільність аналізу ефективності НПМ, можливих шляхів удосконалення національного законодавства, що сприятиме покращенню роботи з протидії тортурам і жорстокому поводженню в Україні, а згодом це призведе до системних змін у місцях несвободи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зауважимо, що дослідженню інституту омбудсмена приділяли значну увагу науковці, зокрема В. Б. Барчук, Д. А. Саблін, О. В. Марцеляк, О. О. Майданник, Н. С. Наулік тощо у своїх працях досліджували окремі аспекти функціонування зазначеного інституту. Наприклад, О. В. Марцеляк розкрив конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради з прав людини та міжнародний досвід функціонування цього інституту. В. Б. Барчук здійснював дослідження переважно щодо місця омбудсмена в юридичному механізмі забезпечення прав людини, окремо приділяв увагу аналізу функціонування досліджуваного інституту в системі забезпечення національної безпеки України. Н. С. Наулік здійснила порівняльний аналіз інституту омбудсмена в Україні та Польщі. Окремі праці вчених спрямовані на дослідження НПМ. Зокрема, О. В. Краснокутський у дисертаційному дослідженні проаналізував місце та роль НПМ у забезпеченні прав засудженого до позбавлення волі.

Варто зауважити, що з урахуванням стрімких змін у суспільному житті, які не можуть не вплинути на правове регулювання, та беручи до уваги імплементацію міжнародного досвіду й правового регулювання в Україні, реформування, а особливо втілення в правозастосовну практику міжнародних нормативів і механізмів є нагальною потребою. Дослідження цього питання є актуальним як для науковців, так і для парламентарів, практичних працівників, вирішення якого спрямоване на належне забезпечення прав та законних інтересів осіб, що перебувають у

місцях несвободи, з метою виконання Національного превентивного механізму.

Мета статті полягає в дослідженні сутності НПМ та місця Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в зазначеному механізмі щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів засуджених та ув'язнених.

Виклад основного матеріалу. 18 грудня 2002 року було ухвалено Факультативний протокол до Конвенції ООН проти катувань [1], яким зобов'язано країни-учасниці впродовж трьох років створити НПМ. Наша держава була осторонь, однак 21 липня 2006 року ратифікувала Факультативний протокол, чим взяла на себе зобов'язання створити такий орган не пізніше 2009 року. Через відмову Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) брати на себе функції НПМ суспільство та експерти отримали завдання – знайти іншу дієву модель НПМ поза інститутом омбудсмена, яка була б робочою, ефективною та водночас відповідала б принципам незалежності від інших державних інституцій.

Упродовж 2009–2010 років Міністерство юстиції України та правозахисні організації розробляли законопроекти, у яких функції НПМ покладали на окремий інститут, що взаємодіє би з громадськістю, але в серпні 2010 року Міністерство юстиції України запропонувало доповнення до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», якими функції НПМ покладалися на Уповноваженого. Зазначені доповнення до закону мали низку недоліків, зокрема не передбачали громадського обговорення, не враховували всіх місць несвободи та в цілому не відповідали принципам незалежності НПМ, що спричинило несприйняття цього законопроекту громадськістю.

У грудні 2011 року при Президентові України було створено Комісію з питань попередження катувань [2], до складу якої увійшли представники громадських організацій та громадські активісти, які свої зусилля спрямовували на створення НПМ в Україні.

2012 року проводили засідання Комісії, на яких обговорювали можливі моделі відвідувань місць несвободи, членів Комі-

сії залучали до експертної оцінки можливих моделей НПМ. Результатом діяльності робочої групи став висновок про те, що найбільш дієвою моделлю НПМ у нашій державі могла б стати модель «Омбудсмен +», а також пропозиції доповнень та змін до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».

Модель «Омбудсмен +» передбачає модель національного превентивного механізму, за якої його мандат виконується Офісом Уповноваженого разом із представниками неурядових організацій та представниками громадськості. Упровадження моделі «Омбудсмен +» передбачає, що не тільки сам Уповноважений буде задіяний у процесі моніторингу дотримання прав людини в місцях несвободи, а й поруч з ним – представники громадськості, які, отримавши від Омбудсмена певні права для здійснення такого моніторингу, зможуть відвідати місця несвободи й перевірити там стан дотримання прав людини і потім повідомити в центральний офіс з метою фіксації проблем чи надання місцевим (або центральним) органам виконавчої влади рекомендації для покращення ситуації. Водночас громадські організації, які пройшли відповідний відбір, беруть на себе відповідальність відбирати й навчати моніторів, регулярно відвідувати місця несвободи, готувати звіти про моніторингові візити та здійснювати інші види діяльності, передбачені відповідним договором.

Саме така модель реалізації НПМ була визнана робочою групою оптимальною для України. Також важливим кроком до налагодження впровадження моделі «Омбудсмен +» стало завершення строку повноважень Н. Карпачової та вибори парламентом нового Уповноваженого, якою стала В. Лутковська. Зміна Уповноваженого 2012 року дала можливість практично розблокувати створення НПМ в Україні. Це насамперед пов'язано з тим, що створення превентивного механізму в Україні через власні особливості тяжіло до моделі, пов'язаної з Омбудсменом. Окрім того, створення й повноваження НПМ в Україні було закріплено парламентом 2 жовтня 2012 року в Законі України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [3], змінами до якого передбачалося створення превентивного механізму при Уповноваженому, зокрема передбачається, що

для здійснення функцій, які покладаються НППМ на Уповноваженого, він: «здійснює регулярні відвідування місць несвободи, без попереднього повідомлення про час і мету відвідувань та без обмеження їх кількості; проводить опитування осіб, які перебувають у місцях несвободи, з метою отримання інформації стосовно поводження з цими особами і умов їх тримання, а також опитування інших осіб, які можуть надати таку інформацію; вносить органам державної влади, державним органам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності пропозиції щодо попередження катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання; залучає на договірних засадах (на платній або безоплатній основі) до регулярних відвідувань місць несвободи представників громадських організацій, експертів, учених та фахівців, у тому числі іноземних» [3].

Отже, як бачимо, Уповноваженого наділено необхідним набором повноважень для реалізації НППМ. Окрім того, обрана на сьогодні модель «Омбудсмен +» передбачає використання як додаткового ресурсу представників громадськості, тобто по суті громадськість і виступає тим самим «+», що дозволяє уникнути недоліків, притаманним моделям превентивного механізму, що спираються на ресурси лише Омбудсмена або громадськості. По-перше, істотно зростають можливості моніторингової діяльності: спираючись на громадський ресурс, Уповноважений може виконувати значно більший обсяг моніторингової роботи. По-друге, така модель дозволяє уникнути суто юридичного підходу до проблеми за рахунок залучення фахівців різного профілю (психологів, соціологів, соціальних працівників, лікарів, педагогів тощо). По-третє, Уповноважений має різноманітні важелі, які дозволяють впливати на ситуацію після моніторингових візитів і публікації їх результатів. Отже, громадськість у цьому випадку є найважливішим ресурсом, що дозволяє зробити діяльність Уповноваженого об'єктивнішою та масштабнішою.

Упродовж 2012 року задля досягнення зазначених цілей Уповноважений України виконав початковий обсяг такої роботи: було створено Департамент з питань реалізації НППМ; проведено робочі зустрічі з представниками міністерств і відомств,

до складу яких входять місця несвободи; проведено зустрічі з представниками неурядових громадських організацій, які спеціалізуються на проблематиці НПМ, розпочато візити до місць несвободи, підготовлено спеціалізовані звіти щодо окремих місць несвободи.

Важливо розуміти, що відвідування Уповноваженим місць несвободи з метою реалізації НПМ різниться від іншого виду відвідувань – коли є скарга на порушення прав та свобод. Такі відвідування спрямовані на розв'язання конкретних проблем, пошук винних у конкретних ситуаціях, розслідування і документування. Незважаючи на те, що вони є частиною класичних повноважень Омбудсмена, жодним чином не є частиною повноважень НПМ. Попри зазначене, починаючи з 2013 року, почалося поєднання цих аспектів діяльності національного Омбудсмена, про що свідчить поява у складі Департаменту НПМ Відділу спеціальних проваджень, який мав на меті здійснення моніторингових візитів у рамках загальної діяльності НПМ, але зі збором доказів для подальшого притягнення конкретних осіб до відповідальності.

Звернемо увагу на повноваження, які передбачені Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», в якому немає жодної згадки про можливість здійснення розслідувань працівниками Офісу Уповноваженого. Кримінальний процесуальний кодекс України у статті 38 «Орган досудового розслідування» [4] містить вичерпний перелік органів, які мають повноваження щодо здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, і згадки про Уповноваженого в зазначеній статті немає.

У статті 19 Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань закріплено перелік повноважень національних превентивних механізмів, серед яких:

– «регулярний розгляд питань щодо поведінки з позбавленими волі особами в місцях утримання під вартою, визначених у статті 4, з метою посилення, за необхідності, їхнього захисту від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання;

- надання рекомендацій відповідним органам для поліпшення поведження з позбавленими волі особами та умов їхнього утримання і не допускати катування та інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поведження і покарання з урахуванням відповідних норм Організації Об'єднаних Націй;
- надання пропозицій та зауважень, що стосуються чинного законодавства або законопроектів» [1].

У статті 20 Факультативного протоколу продовжується перелік повноважень національних превентивних механізмів під час виконання власних функцій, зокрема:

- «доступ до будь-якої інформації про чисельність позбавлених волі осіб у місцях утримання під вартою, визначених у статті 4, а також про кількість таких місць і їхнє місцезнаходження;
- доступ до будь-якої інформації, що стосується поведження з цими особами, а також умов їх утримання під вартою;
- доступ до будь-яких місць утримання під вартою, їхніх споруд та об'єктів;
- можливість проводити приватні бесіди з позбавленими волі особами без свідків, особисто, або, за необхідності, через перекладача, а також з будь-якою іншою особою, яка, на думку національного превентивного механізму, може надати відповідну інформацію;
- право безперешкодно вибирати місця, які вони бажають відвідати, та осіб, з якими вони бажають поспілкуватись;
- право встановлювати контакти з Підкомітетом з недопущення, надсилати йому інформацію та зустрічатися з ним» [1].

Фактично все перераховане стосується отримання інформації про осіб, які перебувають у місцях несвободи, про умови утримання, проблеми, які впливають на їх перебування, і можливі дії для зміни ситуації на краще. Отже, Факультативний протокол також не містить у завданнях розслідування й реагування на скарги щодо жорстокого поведження.

Вважаємо, що створення НПМ жодним чином не мало дублювати функцій таких органів, як прокуратура або Національна поліція, навіть задля пошуку істини та встановлення винних у випадках катувань і жорстокого поведження, оскільки завдання

НПМ є значно ширшими, виконання яких сприятиме системним змінам у всіх місцях несвободи щодо запобігання таким порушенням.

Системними змінами можна вважати:

- зміну законодавства, яке регламентує діяльність місць несвободи;
- зміну стандартів надання тих або інших соціальних послуг (стосується соціальних місць несвободи);
- створення органів контролю за дотриманням стандартів у місцях несвободи;
- створення нових моніторингових механізмів для відстеження дотримання стандартів під час перебування людей у місцях несвободи;
- зміну схем фінансування місць несвободи;
- зміну ставлення суспільства до людей, які опинилися в місцях несвободи, і сприяння політиці «відкритості» таких установ тощо.

Зрозуміло, що вищезазначене не є справою лише команди НПМ, але саме вони мають сприяти їх просуванню в громадськість, а не концентрувати свою увагу на вузькому колі питань щодо пошуку правопорушника, для цього функціонують органи, до повноважень яких безпосередньо належать такі питання.

Задля об'єктивної оцінки діяльності НПМ доцільно окреслити його структуру, яка, до речі, попри незначний строк існування, зазнавала змін. З травня 2012 року, коли було створено Департамент з питань реалізації НПМ, структура була така:

- Представник Уповноваженого – керівник Департаменту НПМ;
- Управління з питань попередження неналежного поведіння в діяльності МВС України, СБУ і Державної податкової служби, у складі якого функціонувало два відділи: відділ моніторингу місць утримання, доставлених, затриманих та заарештованих осіб та відділ моніторингу підрозділів, що здійснюють ОРД, дізнання та слідство;
- Управління з питань попередження неналежного поведіння в діяльності Державної пенітенціарної, міграційної та

прикордонної служб, Міністерства оборони та Державної судової адміністрації, у складі якого було створено відділ моніторингу пенітенціарних установ та відділ моніторингу установ МО, ДМС, ДСА;

– Управління з питань попередження неналежного поведіння в діяльності МОЗ, МСП, МОН, у складі якого створено відділ моніторингу установ для дітей і відділ моніторингу установ для осіб похилого віку і людей з особливими потребами;

– Експертна рада при Представникові Уповноваженого з питань реалізації НПМ, вона не є структурним підрозділом, створена для організації співпраці з представниками громадських організацій і визначення їх ролі в реалізації НПМ.

У 2013 році у структурі НПМ створили Відділ спеціальних проваджень і медичний відділ.

З обранням на посаду Уповноваженого Л. Денісової структуру Департаменту НПМ було скорочено, і вона має такий вигляд:

- Директор Департаменту НПМ;
- Відділ інспектування об'єктів контролю;
- Відділ моніторингу дотримання прав людини на належне утримання;
- Відділ нормативно-правового забезпечення прав людини на належне утримання;
- Відділ оперативного реагування та здійснення проваджень;

– Координаційна Рада з питань реалізації НПМ при Уповноваженому, яка не є структурним підрозділом Секретаріату і складається з представників громадських організацій, міжнародних організацій і представників міністерств та відомств, які у своєму підпорядкуванні мають місця несвободи.

До змін у структурі можна віднести створення Відділу інспектування об'єктів контролю, який відповідає за здійснення моніторингових візитів. У складі відділу є дев'ять посад, але вважаємо, що такої кількості працівників недостатньо для організації належної частоти візитів [5, с. 23]. В Україні – близько 4800 місць несвободи, але з урахуванням того, що Уповноважений з 2012 року не надавав можливості самостійних візитів представникам

громадськості, зазначена кількість працівників була не в змозі охопити таку кількість установ, які підлягають відвідуванню.

Позитивним кроком є те, що 2020 року з метою перегляду ролі та діяльності громадських моніторів для підвищення їх ефективності, незалежності і внеску в роботу НПМ Секретаріат Уповноваженого спільно з громадською організацією «Україна без тортур» запровадили пілотний проєкт, відповідно до якого громадські монітори мають можливість здійснювати самостійно повторні візити до місць несвободи, які належать до соціальної сфери, у Львівській, Волинській та Сумській областях. У 2020 році до виконання функції НПМ було залучено 175 громадських моніторів, які представляють 26 громадських організацій, об'єднань та спілок України. Працівники Секретаріату Уповноваженого спільно з громадськими моніторами провели 277 моніторингових візитів. Загальна кількість моніторингових візитів у 2020 році склала 815, у 2021 році – 975, на противагу 2012 року – 170 візитів, 2018 – 375, 2019 – 711.

Як зазначила Л. Денісова у своїй доповіді щодо стану реалізації НПМ у 2020 році [6, с. 12], за результатами проведених візитів виявлено системні порушення прав утримуваних осіб у місцях несвободи всіх типів, зокрема порушення права: на захист від катувань та жорстокого поводження; на свободу та особисту недоторканність; на належну медичну допомогу; на гідні умови тримання; права на професійну правничу допомогу.

З метою забезпечення додержання прав утримуваних осіб внесено вісімнадцять подань Уповноваженого до центральних органів виконавчої влади щодо поновлення порушених прав осіб, які утримуються в місцях несвободи; надіслано 2,5 тис. листів до органів державної влади з рекомендаціями щодо усунення виявлених порушень.

Правоохоронні органи за зверненнями Уповноваженого розпочали досудове розслідування у двадцяти чотирьох кримінальних провадженнях. Офісом Генерального прокурора відкрито 11 кримінальних проваджень, зокрема за статтями Кримінального кодексу України (далі – КК України): ст. 365 (Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу) – 8; ст. 127 (Катування) – 2; ст. 371 (Завідомо

незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою) – 1. Територіальним управлінням Державного бюро розслідувань відкрито 12 кримінальних проваджень за статтями КК України: ст. 365 (Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу) – 2; ст. 172 (Грубе порушення законодавства про працю) – 1; ст. 367 (Службова недбалість) – 3; ст. 371 (Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою) – 3; ст. 374 (Порушення права на захист) – 3. Також Національною поліцією України – 1 кримінальне провадження за статтею 140 КК України (Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником) [6, с. 18].

Окрім того, позитивним варто вважати створення бази експертів з різних галузей (психіатри, фахівці з паліативної допомоги, фахівці з соціально небезпечних захворювань) для участі в моніторингових візитах та надання своїх висновків за результатами таких візитів.

Висновки. Отже, у результаті проведеного аналізу акцентуємо увагу на тому, що, попри анонсування функціонування моделі «Омбудсмен +» в Україні з 2012 року, її почали реалізовувати лише з 2018 року, коли було залучено представників громадськості (громадські організації) як менторів. Статистика відвідувань у рамках НПМ за останні три роки демонструє кращі результати, але відсоток відвіданих місць несвободи залишається низьким і не перевищує 25 % від загальної кількості. При цьому частина візитів є повторними, тобто здійснюється до раніше відвіданих установ. Незначна кількість візитів до місць несвободи також призводить до того, що частина представників громадськості довгий час не залучається до візитів і в подальшому фактично втрачає мотивацію до участі у схемі відвідувань.

Виклики сьогодення вимагають від НПМ своєчасного й адекватного реагування на проблеми дотримання прав людини в місцях несвободи, що з'явилися в Україні після початку бойових дій 2014 року і сьогодні тривають на всій території України. Діяльність, яку з 2012 року виконував НПМ щодо запобігання катуванням та жорстокому поводженню, більше не є унікальною. Нині існує значна кількість проєктів та організацій,

які займаються відвідуванням місць несвободи в Україні й використовують звіти для демонстрації позитивних змін. Водночас організаційний потенціал офісу Омбудсмена залишає широкі можливості для того, щоб НПМ став найвпливовішою з існуючих у державі схем відвідування місць несвободи та відповідної реалізації зобов'язань щодо належного виконання міжнародних зобов'язань і забезпечення прав та законних інтересів осіб, які відбувають покарання в місцях несвободи.

Список використаних джерел

1. Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 18.12.2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text (дата звернення: 01.05.2022).
2. Про Комісію з питань попередження катувань: Указ Президента України від 20.09.2011 р. № 950/2011. Втрата чинності: 05.11.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950/2011#Text> (дата звернення: 01.05.2022).
3. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. Дата оновлення: 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.05.2022).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 23.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.05.2022).
5. Черноусов А., Кобзін Д., Щербань С., Мартиненко О. Національний превентивний механізм проти катувань та жорстокого поводження (НПМ) в Україні. Харків: Права людини, 2019. 75 с.
6. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Стан реалізації Національного превентивного механізму у 2020 році. URL: <https://ombudsman.gov.ua/uk/specialni-dopovidni-prm> (дата звернення: 01.05.2022).

Malinkovska O.,

Lecturer of the Department of Cynology and Special Disciplines,
Territorially Separated Branch "Khmelnyskyi Branch of the Academy
of the State Penitentiary Service", Khmelnytskyi, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1054-0997;

Tymoshchuk O.,

Lecturer of the Department of Cynology and Special Disciplines,
Territorially Separated Branch "Khmelnyskyi Branch of the Academy
of the State Penitentiary Service", Khmelnytskyi, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9353-6805;

Husak M.,

Senior Lecturer of the Center of Vocational Education,
Territorially Separated Branch "Khmelnyskyi Branch of the Academy
of the State Penitentiary Service", Khmelnytskyi, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7049-024X

**PLACE OF THE COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS
OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE IN THE
NATIONAL PREVENTIVE MECHANISM CONCERNING
PROTECTION OF CONVICTS AND PRISONERS' RIGHTS
AND LEGAL INTERESTS**

The genesis of the National Preventive Mechanism is examined in the article. The fact that the chosen model of "Ombudsman +" involves a combination of the Ombudsman's Institute, along with representatives of non-governmental organizations and members of the public is found out. The implementation of the Ombudsman + model envisages that not only the Ombudsman himself will be involved in the process of monitoring the human rights observance in places of detention, but also members of the public who will be able to visit places of detention after receiving certain rights from the Ombudsman and check human rights there and then report to the central office, in order to fix the problems or provide recommendations to local (or central) executive bodies for improving the situation. Emphasis is placed on the fact that the establishment of the National Preventive Mechanism should in no way duplicate the functions of bodies such as the Prosecutor's Office or the National Police. Proposed changes will help to improve the proper implementation of the National Preventive Mechanism: improvements of the legislation governing the activities of places of detention; changes in the standards of providing certain social services (applies to social places of detention); creation of bodies to monitor compliance with standards in places of detention; creation of new monitoring mechanisms to monitor compliance with standards during the stay of people in places of detention; changes in the attitude of society towards people who find themselves in places of detention and promoting the policy of "openness" of such institutions, etc.

Key words: *Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada, National Preventive Mechanism; rights and legitimate interests; convicts; prisoners; "Ombudsman +".*

References

1. United Nations Organization (2002), *Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: Protocol*, the General Assembly, New York, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text (accessed 01 May 2022).

2. Ukraine (2011), *On the Commission for the Prevention of Torture: Law of Ukraine*, President of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950/2011#Text> (accessed 01 May 2022).

3. Ukraine (1997), *On the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 01 May 2022).

4. Chernousov, A., Kobzin, D., Shcherban, S. and Martynenko, O. (2019), *National Preventive Mechanism against Torture and Ill-Treatment (NPM) in Ukraine*, Prava Liudyny, Kharkiv.

5. Ukraine (2012), *Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed 01 May 2022).

6. Special report of the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine, *Status of implementation of the National Preventive Mechanism in 2020 (2020)*, available at: <https://ombudsman.gov.ua/uk/specialni-dopovidy-npm> (accessed 01 May 2022).